

پژوهشهای زبانشناختی در زبانهای خارجی

شاپای الکترونیکی: ۷۵۲۱-۲۵۸۸

شاپای چاپی: ۴۱۲۳-۲۵۸۸

وبسایت نشریه: www.jflr.ut.ac.ir

تاثیر فن آوری اطلاعات و ارتباطات بر اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی

زهره ناعمی

استادیار گروه زبان و ادبیات عربی
دانشگاه خوارزمی تهران، تهران،
ایران.

(نویسنده مسئول)

علی محمد ناعمی

استادیار گروه علوم تربیتی واحد
سبزوار، دانشگاه آزاد اسلامی،
سبزوار، ایران.

زهره ناعمی استادیار گروه زبان و ادبیات عربی خوارزمی، مولف و مترجم دو کتاب در حوزه ادبیات عربی. چاپ ۱۰ مقاله علمی- پژوهش. راهنمایی ۱۲ پایان‌نامه کارشناسی ارشد و دکتری.

علی محمد ناعمی استادیار گروه علوم تربیتی واحد سبزوار. دکترای علوم تربیتی، مولف ۶ کتاب روانشناسی زبان و رشد. چاپ ۲۵ مقاله علمی- پژوهش و ISI. راهنمایی ۷۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد.

Email: j.rahemi@cfu.ac.ir

E-mail: mnaemi@iaus.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

تاریخ ارسال: ۹۸/۰۶/۲۶
تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۹/۰۲
تاریخ انتشار: ۹۸/۱۲/۲۵
نوع مقاله: علمی پژوهشی

کلید واژگان:

فن آوری اطلاعات و ارتباطات،
اشتیاق یادگیری، عملکرد
تحصیلی، مکالمه زبان عربی،
برنامه درسی، دانشگاه خوارزمی.

پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر فن آوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) بر اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی انجام شد. روش پژوهش نیمه آزمایشی از نوع پیش آزمون پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل همگی دانشجویان رشته کارشناسی زبان و ادبیات عربی دانشگاه خوارزمی در نیمسال دوم تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ به تعداد ۲۷ نفر بود که درس مذکور را انتخاب کرده بودند. این دانشجویان به روش تمام شماری انتخاب و به شیوه تصادفی در دو گروه (۱۴ نفر گروه آزمایش و ۱۳ نفر گروه کنترل) جایگزین شدند. گروه آزمایش برنامه‌درسی مکالمه عربی را به مدت یک ترم با استفاده از فاوا دریافت کردند و گروه کنترل به روش رایج آموزش دیدند. داده‌های با استفاده از پرسشنامه اشتیاق یادگیری و نمره پایان ترم به عنوان عملکرد تحصیلی جمع‌آوری شد. نتایج تحلیل کوواریانس نشان داد که فاوا سبب افزایش اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی شده است. براین اساس استفاده از فاوا در آموزش زبان عربی می‌تواند به عنوان یک برنامه مداخله‌ای موثر در بهبود اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی باشد.

کلیه حقوق محفوظ است ۱۳۹۹

شناسه دیجیتال: [10.22059/jflr.2019.289160.681](https://doi.org/10.22059/jflr.2019.289160.681):doi

ناعمی، زهره، ناعمی، علی محمد. (1399). تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی. پژوهشهای زبانشناختی در زبانهای خارجی، ۱۰ (۱)، ۲۵۰-۳۶۵. doi: 10.22059/jflr.2019.289160.681

JOURNAL OF FOREIGN LANGUAGE RESEARCH

Print ISSN: 2588-4123

Online ISSN: 2588-7521

Website: www.jflr.ut.ac.ir

Effectiveness of Information and Communication Technology on Learning engagement and Academic Performance in the Conversation of Arabic Language Curriculum

Zohreh Naemi

Assistant Professor of Arabic Language and Literature, Kharazmi University, Tehran, Iran. (corresponding author)

Dr. Zohreh Naemi, Assistant Professor at Kharazmi University of Tehran. Author and translator of two books in Arabic literature field publish, 10 Journal of Research articles and supervising 12 Master and PhD theses.

Email: naemi.zohreh@khu.ac.ir

Ali Mohammad Naemi

Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Sabzevar Branch, Islamic Azad University, Sabzevar, Iran

Dr. Ali Mohammad Naemi, Assistant Professor at Islamic Azad University of Sabzevar. Author of six books in language and developmental Psychology, Publish 25 Journal of Research and ISI articles and supervising 70 Master theses.

E-mail: amnaemi@iaus.ac.ir

ARTICLE INFO

Article history:

Received 17th, September, 2019

Accepted 23th, November, 2019

Available online April 2020

Article Type Research article

Keywords:

Information and communication technology, Learning engagement, Academic Performance, conversation, Arabic Language, Curriculum

ABSTRACT

This study investigated the effectiveness of information and communication technology (ICT) on the Learning engagement and Academic Performance in the conversation of the Arabic Language Curriculum. This study was Quasi and pretest-posttest with control group. The population included all undergraduate students of Arabic language and literature of Kharazmi University in first semester of 2018-19 academic year, Who selected conversation of the Arabic Language (27 individuals) and this students (14 persons for experimental group and 13 persons for control group) were selected by random sampling method. The experimental group received ICT intervention during One semester and control group trained using traditional teaching method. Data was collected using a questionnaire of learning engagement source of the questionnaire scores point of students was used as the indicator of academic performance. The covariance analysis showed that ICT has increased Learning engagement and Academic Performance. According to the results using ICT in Arabic language training could be used as an effective intervention to increase Learning engagement and promote Academic Performance.

DOI: [10.22059/jflr.2019.289160.681](https://doi.org/10.22059/jflr.2019.289160.681)

© 2020 All rights reserved.

Naemi, Zohreh, Naemi, Ali Mohammad. (2020). The Impact of Information and Communication Technology on Learning Passion and Academic Performance in Arabic Conversation Programming. Journal of Foreign Language Research

۱ مقدمه

تا کنون تعریف دقیقی از برنامه‌درسی (curriculum)، برنامه-ریزی درسی (curriculum development) و مرزهای علمی مطالعات برنامه‌درسی (curriculum studies) ارائه نشده است (Du Preez & Simmonds, 2014). بیشتر دانشمندان این حوزه، آن را نشانه سرزندگی و پویایی آموزش می‌دانند. برنامه درسی صریح، برنامه‌درسی رسمی، رئوس مطالب و موضوعات تدریس شده واژه-هایی است که برای توصیف یا تعریف برنامه‌درسی به کار رفته است (Jacobs, Vakalisa & Gawe, 2011). در راستای این تفکر، برنامه‌درسی یک اثر سیاست‌گذاری شده است که باید در سطح خرد (کلاس) اجرا شود. از این رو، برنامه‌درسی، اصطلاحی است برای اسناد سیاست‌گذاری شده مصوب که توسط مسئولان نظام آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این اسناد، برنامه‌های درسی رسمی را نشان داده و اولویت‌های آموزشی یک ملت را مشخص می‌سازد. طبق گفته‌های (Reed, Gultig & Adendorff, 2012) برای تأیید برنامه‌درسی بر موضوعات زیر تأکید شده است:

- موضوعات مدرسه و دانش موجود در آن‌ها؛
 - راهنمایی برای چگونگی آموزش دانش در کلاس؛
 - ارائه حداقل دانش، مهارت‌ها و ارزش‌هایی که فراگیران باید به‌دست آورند.
 - بیان آن چه طراحان برنامه‌درسی و سیاست‌گذاران آموزشی به‌عنوان دانش برای فراگیران و جامعه مهم تلقی می‌کنند.
- فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) (information and communication technology) و نوآوری‌های آن در طول دو دهه گذشته، چشم‌انداز تعلیم و تربیت و از جمله برنامه درسی را متحول ساخته و برنامه درسی الکترونیکی را به عنوان تلفیق فن-آوری با فرایند برنامه‌درسی سبب شده است. برنامه‌درسی الکترونیکی، به یادگیری مبتنی بر کامپیوتر (از جمله مواد آموزشی که در اختیار دانشجویان از طریق سی‌دی یا دی‌وی‌دی قرار می‌گیرند)، دوره‌های برخط و مکانیزم‌های وب؛ سیستم‌های الکترونیکی مورد استفاده برای ارتقاء برنامه‌های درسی (مانند ایمیل؛ تست آنلاین و ارزیابی دوره) و برنامه‌های کاربردی مختلف از فن‌آوری

آموزشی (شامل لپ‌تاپ به دانشجویان، سیستم‌های پروژکتور چند رسانه‌ای و کلاس‌های بی‌سیم سازگار با اینترنت) اشاره دارد (Hendricson, Panagakos, Eisenberg, McDonald, Guest & et al., 2004). ورود فاوا به‌حوزه آموزش و برنامه-درسی، مدیریت کلاس را به‌کلی دگرگون ساخته و رویکرد پژوهش محور و فراگیر محور را جایگزین معلم محور کرده است (محمدی، ۱۳۸۶). فاوا زمینه استفاده از محیط گروهی، مشارکت میان فراگیرندگان را از طریق ایجاد انجمن‌های الکترونیکی، گفتگوی الکترونیکی، فهرست‌های ارسال مطالب از طریق پست الکترونیکی و غیره را به‌وجود آورده است (ناعمی و ناعمی، ۱۳۹۷). یافته‌های پژوهشگران حاکی از آن است که محیط‌های یادگیری مبتنی بر فاوا می‌تواند تعامل و مهارت‌های ارتباط بین فردی (Sivagami & Samundeeswari, 2015)، انگیزش، عملکرد تحصیلی (Kori, Pedaste, Leijen & Tõnisson, 2016)، واژگان زبان انگلیسی (عارضی، سعیدی‌پور، سرمدی و زندی، ۱۳۹۵)، اشتیاق یادگیری (Valiente, Payá, Ávila, & Ferrer, 2019) را بهبود بخشد.

یکی از مفاهیم جدید در حوزه آموزش و یادگیری، اشتیاق یادگیری (learning engagement) یا درگیری تحصیلی است. اشتیاق یادگیری به‌تمایل فراگیران به‌درگیر شدن در فرایند یادگیری و به‌منظور کسب بهتر دانش و مهارت‌ها اشاره دارد (Feredricks, Blumenfeld, & Paris, 2004) و برای درک و تبیین افت و شکست تحصیلی فراگیران مطرح شده و به‌عنوان پایه و اساس تلاش‌های اصلاح‌گرایانه در حوزه آموزش مورد توجه قرار گرفته است. به‌طور کلی، اشتیاق یادگیری بر مفهوم خودآگاهی در مطالعه، طراحی عقاید فراشناختی و خودتنظیمی تأکید دارد (Green, Gregory, Liem, Martin, Colmar & et al., 2012). مفهوم اشتیاق یادگیری با انگیزش ارتباط نزدیکی دارد. در بحث انگیزش، بین انگیزش درونی و بیرونی تفاوت وجود دارد. اعتقاد بر این است که انگیزش بیرونی وابسته به‌وجود پاداش و مشوق‌های بیرونی است، درحالی که انگیزش درونی مستلزم هیچ پاداشی نیست. فراگیران دارای انگیزش بیرونی فقط برای کسب پاداش یا اجتناب از تنبیه، تکالیف خود را انجام می‌دهند (Schlechty, 2005). نتایج پژوهش‌ها حاکی از این است که اشتیاق یادگیری در

برگرداندن آن به زبان عربی برای درک و کسب اطلاعات تازه هستند (Versteegh, 2006). صرف‌نظر از انگیزه مذهبی که در بسیاری از زبان‌آموزان عربی وجود دارد، دلایل دیگری نیز برای یادگیری آن در کشورهای غربی، از جمله مطالعه عربی کلاسیک برای دستیابی به متون علمی، فلسفی و ادبی مطرح است. حتی برخی صرف و نحو عربی را به‌عنوان ابزار آموزشی جهت رشد انضباط فکری مورد استفاده قرار می‌دهند (Ryding, 2006).

با ظهور و گسترش فاوا و تلفیق آن با برنامه‌درسی، طراحی محیط‌های چند رسانه‌ای، اهمیت فزاینده‌ای یافته‌اند. فاوا می‌تواند به تعامل و همکاری بیشتر بین استاد و دانشجو و نیز دانشجویان با هم کمک کند. علاوه بر این، کاربرد فاوا در آموزش زبان عربی سبب تغییر شیوه معلم محور به یادگیرنده محور، رهایی از وابستگی به مکان و زمان، ترکیب مهارت‌های اساسی زبان (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن) شده و انگیزه و خودکارآمدی تحصیلی فراگیران را در برنامه‌درسی زبان عربی بهبود می‌بخشد (ناعمی و ناعمی، ۱۳۹۷). با توجه به جایگاه ویژه‌ای که زبان عربی به‌خصوص دانشجویان این رشته که رسالت یاددهی - یادگیری آن را در کشور بر عهده دارند، ضرورت توجه به مسایل مرتبط با آموزش این زبان اهمیت خاصی پیدا می‌کند و از سوی دیگر در ارتباط با تاثیر فاوا بر افزایش اشتیاق یادگیری و بهبود عملکرد یادگیری زبان عربی (با بررسی کامل پایگاه‌های اطلاعاتی و کلید واژه‌های مختلف) پژوهشی انجام نشده است که اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش را بیشتر آشکار می‌سازد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف روشن ساختن تاثیر فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات بر اشتیاق یادگیری و بهبود عملکرد تحصیلی مکالمه زبان عربی در صدد پاسخگویی به سوالات زیر است:

آیا فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات بر اشتیاق یادگیری در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی زبان‌آموزان موثر است؟
آیا فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات بر عملکرد تحصیلی در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی زبان‌آموزان موثر است؟

مبانی نظری پژوهش

امروزه برنامه‌درسی به‌عنوان مهم‌ترین ابزار تحقق رسالت‌های آموزش تلقی می‌شود. به‌طوری که (McDonald)، آن را جان‌مایه، (Hamilton) تار و پود، کلاین (Klein) جوهر و (Lunenberg)

محیط یادگیری الکترونیکی مزایای چندگانه از جمله افزایش انگیزه و پیشرفت را در پی دارد (Lee, Song, & Hong, 2019). یکی از سازه‌های دیگری که تحت تاثیر فاوا قرار می‌گیرد، عملکرد تحصیلی است. عملکرد تحصیلی به‌معنای توانایی اثبات موفقیت برای رسیدن به هدف‌هایی است که برای آن برنامه‌ریزی شده است (Lester, Leonard & Mathias, 2013). مهم‌ترین نشانه موفقیت نظام آموزشی در رسیدن به اهداف، شیوه عملکرد تحصیلی فراگیران آن است. فراگیر با عملکرد تحصیلی مناسب، مورد تأیید و پذیرش همسالان، معلمان و والدین قرار گرفته و عزت نفس و احساس کفایت او بهبود می‌یابد؛ در مقابل فردی که عملکرد تحصیلی ضعیف دارد به توانایی و کفایت خود شک کرده و احساس ناکارآمدی و ناتوانی می‌کند و از ادامه تحصیل و یادگیری دوری می‌جوید (Phan, & Ngu, 2014). در واقع عملکرد تحصیلی به‌توانایی آموخته‌شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشی گفته می‌شود که به‌وسیله آزمون‌های فراگیری استاندارد شده یا آزمون‌های معلم ساخته اندازه‌گیری می‌شود. به‌طور کلی، این اصطلاح به‌معنای مقدار یادگیری آموزشی فرد است؛ به‌طوری که بتوان آن‌ها را در مقوله کلی عوامل مربوط به تفاوت‌های فردی و عوامل مربوط به مدرسه و نظام آموزش و پرورش مورد مطالعه قرار داد (سلیمان نژاد و سحران، ۱۳۸۱؛ به نقل از تمنایی فر و گندمی، ۱۳۹۰). به‌کارگیری فاوا در محیط‌های آموزشی سبب تحول در سیاست‌های سنتی، مفهوم سوادآموزی، نقش استاد و دانشجو، روش‌های تدریس و تعامل بین یاددهنده و یادگیرنده، عملکرد تحصیلی و روش‌های ارزشیابی شده است (Sivagami & Samundeeswari, 2015).

امروزه، بیش از ۲۵۶ میلیون نفر در ۳۰ کشور مختلف به‌زبان عربی سخن می‌گویند (Sehlaoui, 2008). هر چند که زبان مادری تمامی ۱/۵ میلیارد مسلمان جهان، عربی نیست، اما این زبان به‌خاطر آموزه‌ها و تکالیف دینی و نیز ارتباط با قرآن کریم به‌شدت مورد احترام مسلمانان است. دهبی می‌نویسد: امروزه عربی همانند انگلیسی، یک پدیده جهانی است نه به‌خاطر این که زبان کشورهای عربی است، بلکه و مهم‌تر از آن، به‌دلیل آن که زبان اسلام است (Dahbi, 2004). انگیزه مذهبی برای یادگیری زبان عربی به‌مسلمانان محدود نمی‌شود. متخصصان علوم دینی هم در اروپا و هم در آمریکا به‌دنبال مطالعه متون اصلی کتاب مقدس عبری و

ارتباطی ماهواره‌ای، خدمات رادیویی و تلویزیونی، منابع محتوای مبتنی بر وب، انجمن‌های تعاملی، سیستم‌های مدیریت یادگیری و سیستم‌های مدیریت اطلاعات را نیز در بر می‌گیرد. فاوا همچنین فرایندهای دیجیتالی شدن، استقرار و مدیریت محتوا، توسعه و استقرار سکوها و فرایندهای لازم برای توسعه ظرفیت و ایجاد تالارهای گفتگو برای تعامل و تبادل بین افراد را پوشش می‌دهد. در عصر حاضر، فاوا، شیوه زندگی، کار، بازی، ارتباط و یادگیری را تغییر داده و بر ساخت و توزیع دانش و قدرت در سراسر جهان اثر گذاشته است. زمانی که استادان و معلمان سواد دیجیتالی داشته باشند و بدانند چگونه آن را در برنامه‌درسی ادغام کنند؛ قادر خواهند بود با کمک فاوا فرایند یادگیری فراگیران را دگرگون سازند (Mir & Shakee, 2019).

در شرایط حاضر، کاربرد فاوا به دلایل مختلفی تأثیر مستقیم و عمیقی بر فرایند یادگیری زبان خارجی گذاشته و توانسته است سطح علاقه‌مندی به یادگیری مهارت‌های زبان خارجی را در بین زبان‌آموزان به دلایلی دگرگون سازد. نخست این که فاوا توانسته است که اضطراب یادگیری را کاهش داده و زمینه بهبود اعتماد به نفس و خودکارآمدی را در زبان‌آموزان ایجاد کند. دوم، تحولات و پیشرفت‌های فاوا در جهان امروز سبب تسهیل یادگیری زبان خارجی شده است. این بدان معنا است که یادگیری زبان خارجی محدود به محیط و شرایط کلاس نیست و در هر زمان و مکانی می‌توان به یادگیری آن پرداخت. سوم، فاوا فرصت‌های لازم را یادگیری زبان ایجاد می‌کند حتی اگر زبان‌آموزان هنوز مهارت کافی نداشته باشند. همچنین، آن‌ها را از رنج به‌کارگیری زبان خارجی در محیط کلاس در امان نگاه می‌دارد (Aydın, 2018).

امروزه به‌کارگیری فاوا در محیط دانشگاه‌ها به‌خاطر مهارت-آموزی سریع‌تر، صرفه‌جویی در زمان و هزینه، اجرای مستقل، یادگیری فعال و بهتر، دادن سریع پاسخ، قابل استفاده برای تحقق هدف، قابلیت اجرا در داخل و خارج کلاس مورد توجه قرار گرفته است (Ali, Hossain & Ahmed, 2018). اما توسعه و به-کارگیری فاوا در نظام آموزشی ایران با موانع و چالش‌هایی از جمله مشکلات سازمانی، عوامل مدیریتی، عوامل فرهنگی - آموزشی، میزان مهارت نیروی انسانی، اقتصادی - مالی، حمایت دولتی، بستر فن‌آورانه، ارزش‌های فردی و ملی - مذهبی رو به‌رو است (گلباز، کرمی دهکردی و کریمی، ۱۳۹۷). علی‌رغم اختلاف نظر در به-کارگیری فاوا چه از نظر موانع و چه به‌لحاظ پیامدهای آن، در

Ornstein &) آن را قلب آموزش دانسته‌اند. بنابراین برنامه‌درسی به‌عنوان یک طرح و نقشه برای عمل یک سند مکتوب است که راهبردهای رسیدن به‌هدف‌ها و غایت‌های مطلوب را ارائه می‌کند و دیویی آن را به‌عنوان تجربه‌های یادگیرنده معرفی می‌کند (Lunenberg & Ornstein, 2011). از نظر (Arul Phillips, 2008) برنامه‌درسی، به‌عنوان آنچه که در مدرسه تدریس می‌شود، با مجموعه‌ای از اهداف، محتوا، برنامه مطالعات، مواد آموزشی، توالی دوره‌های آموزشی، مجموعه‌ای از اهداف اجرایی، فرایند فعالیت‌های مدرسه، طراحی‌هایی که توسط معلمان مدرسه انجام می‌شود و تجربیاتی که فراگیران در محیط آموزشی کسب می‌کنند، در ارتباط قرار می‌گیرد. بنابراین، برنامه‌درسی به-عنوان مجموعه فعالیت‌ها و محتواهایی گفته می‌شود که در سطح فردی، در سطوح یک برنامه که برای استادان و دانشجویان در فرایند یاددهی-یادگیری طراحی می‌گردد (هوس‌بیگی، کرامتی و احمدی، ۲۰۱۱). به‌طور کلی در جهان امروز که عصر سرعت، تغییر، نوآوری و اطلاعات نام گرفته است، برنامه‌های درسی نظام آموزشی، جایگاه مهم و ممتازی به‌دست آورده‌اند. در شرایط حاضر، برنامه-درسی سنتی نمی‌تواند اطلاعات کافی و مورد نیاز را در اختیار یادگیرندگان قرار دهد (Turgut, Colak & Salar, 2016). از این رو باید به‌سوی برنامه‌های درسی الکترونیکی پیش رفت تا فراگیران بتوانند خود، اطلاعات مورد نیاز را به‌دست آورند. برنامه-درسی الکترونیکی (که نتیجه تلفیق فاوا و برنامه‌درسی است) تحولاتی اساسی در حوزه برنامه‌درسی شامل: (۱) یادگیرنده-محوری، خودگردانی و یادگیری هدایت شده؛ (۲) تعامل تکنولوژی؛ (۳) ابزاری قدرتمند برای یادگیری تلفیقی؛ (۴) توانایی برخورد با انواع مختلف سبک‌های یادگیری تجربه شده توسط دانش‌آموزان و (۵) فرصت‌های تلفیقی برنامه‌درسی افقی و عمودی ایجاد کرده است (Fleischer & Posel, 2003).

فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان همه دستگاه‌ها، ابزارها، محتوا، منابع، انجمن‌ها و خدمات، دیجیتال و آنچه که از طریق شکل‌های دیجیتالی قابل تبدیل یا تحویل هستند، تعریف شده است که می‌تواند برای تحقق هدف‌های یاددهی-یادگیری، امکان دسترسی به منابع، ایجاد ظرفیت‌ها و همچنین مدیریت سیستم‌های آموزشی مورد استفاده قرار گیرند. فاوا نه تنها شامل دستگاه‌های سخت‌افزاری متصل به‌رایانه‌ها و برنامه‌های نرم‌افزاری کاربردی می‌شود، بلکه محتوای دیجیتال تعاملی، اینترنت و سایر دستگاه‌های

است که درگیری دانشجویی از جنبه رفتاری تا جنبه‌های روانشناختی و شناختی گسترش می‌یابد، در حالی که گستره اشتیاق تحصیلی از فعالیت‌های یادگیری در برنامه‌درسی (به‌عنوان مثال زمان یادگیری، تلاش و راهبرد) تا فعالیت‌های یادگیری خارج از برنامه را در برمی‌گیرد (مانند فعالیت‌های باشگاه، فعالیت‌های خارجی و فعالیت‌های داوطلبانه). (Handelsman, Briggs, Sullivan, & Towler, 2005) اظهار می‌دارند، اشتیاق یادگیری را می‌توان با فعالیت‌هایی از جمله انجام تکالیف، زمان صرف شده برای آن، نمرات و غیره توصیف کرد. (Kahu, 2013) براین باور است که انواع اشتیاق‌ها شامل تلاش برای یادگیری، علاقه به تحصیل، اشتیاق به موضوع، احساس تعلق به کلاس، یادگیری عمیق، خودتنظیمی و رابطه با دیگران می‌توانند در کلاس اتفاق بیفتند. فراگیران دارای اشتیاق یادگیری، خود را وقف تحصیل کرده، زندگی تحصیلی با معنایی داشته، در امر تحصیل سربلند بوده و از انجام تکالیف تحصیلی و پیشرفت در آن خرسندند (Salmela-Aro & Upadyaya, 2012). (Dixon, 2015) معتقد است، عوامل اشتیاق یادگیری برخط شامل مهارت‌ها، هیجان‌ها، سبک‌های یادگیری (مانند مطالعه منظم، گوش دادن و خواندن دقیق یا یادداشت برداری) مشارکت و عملکرد است. هیجان‌ها شامل احساس در مورد یادگیری، مانند تلاش یا تمایل به یادگیری می‌شود. مشارکت دربرگیرنده رفتارهایی چون چت، بحث یا گفتگو است و عملکرد، نتیجه به‌دست آمده مانند رتبه، یا انجام یک آزمون خوب است. این موارد، ویژگی‌های مهم محیط‌های یادگیری مبتنی بر فاوا (یادگیری الکترونیکی) را نشان می‌دهد که می‌تواند به‌عنوان شاخص‌های اشتیاق زبان‌آموزان در نظر گرفته شود. زبان‌آموزان برخط مشتاقانه و فعالانه یاد می‌گیرند، دانش قبلی خود را به‌خوبی به‌کار می‌برند، برنامه یادگیری خود را مدیریت می‌کنند و فن‌آوری برخط را به‌طور مؤثر به‌خدمت می‌گیرند. افزون بر این، آن‌ها از مهارت‌های ارتباطی خوبی برخوردار شده و در یادگیری مشارکتی و خود راهبری مهارت پیدا می‌کنند (lee, & et al., 2019).

متغیر دیگری که تحت تاثیر فاوا قرار می‌گیرد، عملکرد تحصیلی در فرایند مکالمه زبان خارجی است. تعریف استاندارد عملکرد تحصیلی بر نحوه درک فراگیران از دوره‌ها و کسب نمرات آن‌ها تمرکز دارد. با این حال، تعریف گسترده‌تر بر دانش‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های آموخته شده از طریق ارائه تجارب تحصیلی تاکید می‌-

محیط‌های آموزشی می‌تواند علاقه و انگیزه فراگیران را به‌یادگیری محتوای درسی بیشتر کرده و آن‌ها را در یادگیری درگیر کند؛ زیرا فاوا توانایی بسیار خوبی برای یادگیری زبان در داخل و خارج کلاس دارد (Thorne, Black, & Sykes, 2009; Zhao, & Lai, 2007) و با توجه به‌قابلیت‌های آن می‌تواند در آموزش و برنامه‌ریزی درسی مورد استفاده قرار گیرد (صابری، کاظم پور و پرکار، ۱۳۹۸). یادگیری الکترونیکی منجر به‌نتایج مثبت یادگیری از جمله افزایش قابل توجه در یادگیری و تفکر سطح بالا می‌شود؛ زیرا این امر باعث در یادگیری فعالانه زبان‌آموزان در هر زمان و مکانی شده (Chen, Lambert, Guidry, 2010) و اشتیاق یادگیری را سبب می‌شود.

اشتیاق یادگیری به‌عنوان حالت مثبت و متمرکز ذهن بر فرایند یادگیری است که با ویژگی‌های سرمایه‌گذاری، پایداری توجه و جذب و دریافت تعریف شده است (Salmela-Aro & Upadyaya, 2012). به‌بیان دیگر، اشتیاق یادگیری به‌عنوان سطح تلاش یا تعامل بین زمان و منابع یادگیری که منجر به‌رشد یادگیری و تجربه می‌شود، معرفی شده است (Lewis, Huebner, Malone, & Valois, 2011). زمانی که فراگیران به‌شدت درگیر یادگیری می‌شوند، پیشرفت تحصیلی، تفکر انتقادی و نمرات خود را بهبود بخشیده و دانش کسب شده را در زندگی واقعی به‌کار می‌گیرند (Carini, Kuh, & Klein, 2006). اشتیاق فراگیران بیانگر کیفیت آموزش و یادگیری فعال در کلاس است (Robinson, & Hullinger, 2008). پژوهشگران بر این باورند که اشتیاق یادگیری برای موفقیت دانشجویان در آموزش عالی بسیار مهم و اساسی است (Murray, 2018). کارشناسان اشتیاق یادگیری را دربرگیرنده اشتیاق رفتاری، عاطفی و شناختی می‌دانند (Schorr, Sanchez- Shernof, Ruzek, Sannella, Wall & Bressler, 2017). اشتیاق رفتاری را به‌عنوان ویژگی‌های رفتاری قابل مشاهده، مانند سطح تلاش برای یادگیری یا سطح پیشرفت یادگیری تعریف کرده‌اند (Skinner & Pitzer, 2012). اشتیاق عاطفی شامل احساسات یادگیرنده در مورد یادگیری (مانند علاقه به یادگیری، خستگی و شادکامی) می‌شود (Marks, 2000) و اشتیاق شناختی مربوط به سرمایه‌گذاری در اندیشه، تلاش ذهنی یا راهبردهای پیشرفت یادگیری توسط فراگیران است (Lewis, & et al., 2011). این تنوع در تعریف اشتیاق تحصیلی حاکی از آن

پژوهش‌های (Sendurur, Sendurur, & Yilmaz, 2015)، Santos, Ramos, Escola, & Reis, 2019) نشان دادند که دسترسی به فاوا و به‌کارگیری آن بر عملکرد تحصیلی فراگیران، تاثیر مثبت و معناداری دارد.

پیشینه پژوهش

نتایج پژوهش عارضی و همکاران (۱۳۹۵) نشان داد که آموزش به‌سبک چندرسانه‌ای بر توانایی دیداری، نوشتاری، شنیداری و گفتاری زبان انگلیسی دانشجویان تاثیر مثبت و معناداری دارد. یافته‌های جبّاری و همکاران (۱۳۹۶) حاکی از آن است که فاوا سبب بهبود مهارت‌های زبان انگلیسی دانش‌آموزان دختر دبیرستانی می‌شود. نتایج پژوهش ناعمی و ناعمی (۱۳۹۷) نشان داد که کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات بر انگیزه پیشرفت و خودکارآمدی تحصیلی در برنامه‌درسی زبان عربی دانش‌آموزان دختر تاثیر مثبت و معناداری دارد. (Thomas, O'Bannon, & Bolton, 2013) بر اساس نتایج پژوهش خود اعلام کردند که استفاده از فاوا می‌تواند انگیزش و اشتیاق یادگیری را در فراگیران بهبود بخشد. یافته‌های (Khan, Ayaz, & Khan, 2016) و (Uzun, 2017) نشان داد که استفاده از برنامه‌های فاوا می‌تواند سبب بهبود انگیزش یادگیری و مهارت‌های گفتاری در زبان‌آموزان زبان خارجی شود. نتایج پژوهش (Pham, Tan & Lee, 2018) حکایت از آن دارد که فاوا فرصت‌های مناسبی برای ایجاد محیط زبان خوب برای زبان‌آموزان به‌وجود می‌آورد و با دادن بازخورد فوری، ارائه فعالیت‌های جالب به زبان‌آموزان جهت تمرین مهارت‌های زبانی و به اشتراک گذاری فعالیت‌های طراحی شده با دیگران به یادگیری زبان خارجی کمک می‌کند. احمدی (۲۰۱۸) بر اساس پژوهش خود اعلام کرد که کاربرد فن‌آوری‌های نوین می‌تواند یادگیری مهارت‌های زبانی را بهبود بخشد. آیدین (Aydın, 2018) با توجه به یافته‌های پژوهش خود اظهار داشت که شرایط یادگیری الکترونیکی نه تنها باعث اضطراب در زبان‌آموزان خارجی نمی‌شود، بلکه موقعیت‌های کاهش اضطراب خواندن و گوش دادن را به دنبال دارد. یافته‌های (Jung & Lee, 2018) بیانگر این است که یادگیری برخط سبب اشتیاق یادگیری و ارتباط با مربیان می‌شود. افزون بر این، در محیط یادگیری الکترونیکی، میزان مشارکت افزایش یافته و زبان‌آموزان احساس می‌کنند که در فرایند یادگیری حضور دارند و یادگیری واقعی را با استاد تجربه و احساس می‌کنند.

کند (Youssef & Dahmani, 2008). بر اساس نظر (Basri, Alandejani, & Almadani, 2018)، عملکرد تحصیلی دانشجویان به‌تقویت دانش فعلی و مهارت‌های منعکس شده در میانگین و رشد تحصیلی آن‌ها اشاره دارد. به‌طورکلی، نظام آموزشی نسبت به‌سرنوشت افراد، رشد و تکامل موفقیت‌آمیز آنان در جامعه، علاقه‌مند و نگران است و انتظار دارد افراد در جنبه‌های گوناگون از جمله ابعاد شناختی، عاطفی، شخصیتی و نیز کسب مهارت‌ها پیشرفت کنند. برای اندازه‌گیری عملکرد تحصیلی ملاک‌های گوناگون را می‌توان در نظر گرفت که مشهورترین آن‌ها، میانگین نمرات کلاسی است (رحیمی، شکاری و حسینیان، ۱۳۹۴).

به باور کارشناسان، هر یک از فراگیران در عرصه آموزشی مهم‌ترین عنصر تعیین‌کننده به‌شمار می‌آیند که می‌توانند کارایی یا عدم کارایی یک برنامه آموزشی را تعیین کنند (Slavin, 2002). آموزش فاوا بر تفکر انتقادی، دانش فراشناختی و رویه‌ای که برای یافتن اطلاعات در حوزه‌ها، مناطق و متن‌های خاص مورد استفاده قرار می‌گیرد، تأکید دارد (Hobbs, 2006). (Koltay, 2011) در رابطه با سواد اطلاعاتی اظهار می‌دارد که اطلاعات نقش مهمی در توسعه دموکراسی، مشارکت فرهنگی و مشارکت فعال مدنی ایفا می‌کنند و داشتن این سواد، نقش فزاینده‌ای در پیشرفت و عملکرد افراد دارد. (Poynton, 2005) سواد رسانه‌ای را بر حسب سن (کودکان، جوانان و بزرگسالان) گروه‌بندی کرده و اعلام می‌کند که کودکان هرچه بیشتر در استفاده از رایانه و برنامه‌های کاربردی نرم‌افزاری وقت صرف کنند، عملکرد بهتری خواهند داشت و در آینده با داشتن مهارت‌های جدید در سواد‌های نوظهور بهتر مواجه خواهند شد. او در ارتباط با جوانان اعلام کرد که سواد رایانه‌ای آنان با نمرات به‌دست آمده در آزمون مهارت‌های سنجش عملی ارتباط مثبت دارد و به‌بزرگسالانی که دانش خاصی در زمینه فاوا ندارند، توصیه می‌کند برای توسعه مهارت‌های خود و حفظ دسترسی عادلانه به اطلاعات، باید آموزش ویژه دریافت کنند. در ارتباط با تاثیر فاوا بر عملکرد تحصیلی پژوهش‌هایی انجام شده که نتایج متناقض داشته است. بدین سبب، پژوهش‌های علمی در زمینه ارزیابی تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تداوم پیدا کرده است. پژوهشگران اعلام کردند از ۲۳ مقاله‌ای که به‌تاثیر فاوا بر عملکرد تحصیلی پرداختند ۱۶ مقاله تاثیر مثبت، ۵ مقاله به‌عدم تفاوت معنادار و تنها ۲ مقاله به‌تاثیر منفی آن اشاره داشته‌اند (Mir, & Shakee, 2019). با این حال، نتایج

آزمودنی‌ها بر حسب میانگین ترم اول هم‌تا شده و به‌صورت گمارش تصادفی در دو گروه (۱۵ نفر به‌عنوان گروه آزمایش و ۱۵ نفر به‌عنوان گروه کنترل) جایگزین شدند. در طی فرایند برنامه مداخله تعداد ۱ نفر از گروه آزمایش و ۲ نفر از گروه کنترل درس مکالمه را حذف کردند که تعداد افراد نمونه به ۲۷ نفر (۱۴ نفر به‌عنوان گروه آزمایش و ۱۳ نفر به‌عنوان گروه کنترل) تغییر یافت. برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز در این پژوهش، از روش میدانی و پرسشنامه‌ای استفاده شد.

برای بررسی اشتیاق یادگیری از پرسشنامه (Fredericks, Blumenfeld & Paris, 2004) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۱۵ گویه و سه مولفه اشتیاق رفتاری (۱-۴) اشتیاق عاطفی (۵-۱۰) و اشتیاق شناختی (۱۱-۱۵) است. پاسخ هر کدام از گویه‌ها دارای نمرات یک تا پنج می‌باشد که از (هرگز تا همیشه) را شامل می‌شود. نمره پایین‌تر بیانگر اشتیاق پایین و نمره بالاتر نشان‌دهنده اشتیاق یادگیری زیادتر است. فردریکز و همکاران (۲۰۰۴)، ضریب پایایی این مقیاس را ۰/۸۶ گزارش کردند. روایی صوری این پرسشنامه در جامعه ایرانی تایید شده و پایایی کل آن به‌روش آلفای کرونباخ ۰/۶۶ اعلام گردید (عباسی درگاهی، پیرانی و بنیادی، ۱۳۹۴). پایایی پرسشنامه اشتیاق یادگیری در پژوهش حاضر از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۴ و مؤلفه‌های اشتیاق شناختی ۰/۷۰، اشتیاق عاطفی ۰/۷۶، اشتیاق رفتاری ۰/۷۳ به دست آمد.

جهت سنجش عملکرد تحصیلی در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی دانشجویان از نمرات پایان ترم آنان در این درس استفاده شد. نظر به این که ابزار استاندارد برای اندازه‌گیری عملکرد تحصیلی در این درس وجود نداشت. پژوهشگران پس از تهیه جدول مشخصات با توجه به ابعاد هدف و محتوا و با توجه به هدف‌های رفتاری که در ابتدای هر بحث تهیه شده بود، پرسش‌هایی را طراحی کردند. سپس این پرسشنامه در اختیار ۵ نفر از استادانی که سابقه تدریس این درس را داشتند، قرار دادند و پس از جمع‌آوری نظرات آنان و اصلاحات لازم، روایی صوری و محتوای آن مورد تایید قرار گرفت. آن‌گاه دانشجویان به‌صورت انفرادی به سوالات پرسشنامه که توسط استاد مربوطه ارائه می‌شد، پاسخ دادند. پایایی این پرسشنامه به‌روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد که در حد مطلوب بود. پرسشنامه سنجش عملکرد برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی شامل ۲۰ سوال بود که ۱۰ سوال مربوط به

یافته‌های (Ali, Hossain & Ahmed, 2018) نشان داد یادگیری الکترونیکی موجب صرفه‌جویی در زمان و هزینه شده و برای انجام کار مستقل، ارزش افزوده به‌یادگیری دانش آموزان، یادگیری فعال، سرعت عمل بیشتر، پاسخگویی سریع، قابلیت اجرا در خارج از کلاس درس و کیفیت یادگیری موثر و رضایت‌بخش است. (Mir, & Shakee, 2019) اعلام کردند که فاوا بر عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی تاثیر مثبت و معناداری داشته است. (Lai, 2019) در پژوهشی فراتحلیلی روی ۳۴ تحیق انجام شده در تایوان به این نتیجه رسید که آموزش به‌کمک کامپوتر نسبت به روش سنتی تاثیر مثبت و معناداری بر عملکرد تحصیلی فراگیران تایوانی داشته است. یافته‌های (Boahene, Fang, & Sampong, 2019) حاکی از آن بود که کاربرد رسانه‌های اجتماعی به‌واسطه خودکارآمدی تحصیلی و ویژگی‌های نوآوری بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تاثیر مثبت و معناداری دارد. (Valiente & et al., 2019) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که یادگیری الکترونیکی سبب درک مفاهیم، صلاحیت‌های اکتسابی، رضایت، اشتیاق یادگیری و نگرش مثبت نسبت به استفاده از منابع طراحی شده در برنامه‌درسی می‌شود. یافته‌های (Lee & et al., 2019) بیانگر این بود که یادگیری الکترونیکی سبب اشتیاق یادگیری فراگیران شده و از شش عامل انگیزه روانشناختی، همکاری با همسالان، حل مساله، تعامل با آموزش دهندگان، حمایت اجتماعی و مدیریت یادگیری تشکیل شده است.

روش و ابزار پژوهش

روش پژوهش حاضر نیمه‌آزمایشی و طرح آن نوع پیش‌آزمون پس‌آزمون با گروه کنترل بود که در آن تاثیر فاوا بر اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری این پژوهش را همه دانشجویان دختر دوره کارشناسی زبان و ادبیات عربی دانشگاه خوارزمی (ورودی ۱۳۹۷) که درس مکالمه زبان عربی را در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ انتخاب کردند، به‌تعداد ۳۰ نفر تشکیل دادند. روش نمونه‌گیری به‌صورت تمام‌شماری بود. با توجه به این که تمامی افراد نمونه از یک دانشگاه، یک ورودی (۱۳۹۷) انتخاب شدند و دارای جنسیت یکسان بودند، از همگنی مناسبی برخوردار بودند. به‌جهت اطمینان بیشتر از همگنی دو گروه آزمایش و کنترل،

جلسه پنجم: تهیه فایل صوتی از اخبار به زبان عربی (در زمینه موضوعات مطرح شده در جلسه قبل) و به اشتراک گذاشتن آن بین اعضای گروه در شبکه اجتماعی و ارزیابی آن توسط سایر اعضا تحت نظارت استاد.

جلسه ششم: یافتن فیلم یا انیمیشن‌های کوتاه به زبان عربی از اینترنت توسط دانشجویان و نمایش آن در کلاس درس و بیان خلاصه آن توسط زبان‌آموزان و پرسش و پاسخ در این زمینه جهت درک و فهم بیشتر.

جلسه هفتم: استفاده از لوح‌های فشرده آموزشی در زمینه مهارت‌های گوش‌دادن و سخن‌گفتن به زبان عربی شامل درک و تلفظ کلمات، عبارات و جملات.

جلسه هشتم و نهم: طراحی پاورپوینت توسط زبان‌آموزان به صورت گروهی (۴ تا ۵ نفره) برای ارائه لغات و جملات تازه توسط گروه‌های دیگر از طریق شبکه اجتماعی و ارزیابی آن‌ها در کلاس به کمک رایانه تحت نظارت استاد.

جلسه دهم و یازدهم: داستان‌گویی به زبان عربی با استفاده از تصاویر ارائه شده از طریق پاورپوینت.

جلسه دوازدهم و سیزدهم: ارائه نوشته و تصاویر مربوط به آداب، رسوم، فرهنگ و آثار باستانی یک کشور عربی به کمک رایانه (یا تلفن همراه) و ارزیابی آن از طریق بحث و گفتگو به زبان عربی توسط سایر اعضای گروه و استاد.

جلسه چهاردهم و پانزدهم: طراحی و اجرای نمایش به صورت گروهی (۴ تا ۵ نفره) بر اساس موضوعات پیشنهادی (از سوی استاد و یا دانشجویان) در کلاس به زبان عربی همراه با نشان دادن تصاویر مناسب از طریق رایانه و پاورپوینت.

پس از پایان دوره آموزشی از هر دو گروه پس از آزمون به عمل آمد و نتایج به دست آمده از دو گروه مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

نتایج توصیفی مطالعه حاضر در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: میانگین و انحراف استاندارد اشتیاق یادگیری و

عملکرد تحصیلی در دو گروه

مهارت گوش‌دادن، شامل تلفظ صحیح کلمات، عبارات و جملات و درک آن‌ها، پیروی از دستورات دوگانه، بیان ایده‌های اصلی یک فایل کوتاه صوتی به زبان عربی مطرح شده در گروه و ۱۰ سوال مربوط به مهارت سخن‌گفتن شامل معرفی و توصیف افراد، مکان‌ها، اشیاء، حوادث، به کار بردن درست کلمات در جمله، بیان یک قصه کوتاه و پاسخگویی به سوالات مرتبط با آن، اظهار نظر در باره یک تصویر بود.

پس از انتخاب نمونه و جایگزینی آنان به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل، پیش‌آزمون به عمل آمد. سپس گروه آزمایش برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی را بر اساس سرفصل مصوب به وسیله استاد مجرب و متخصص زبان عربی به مدت یک نیمسال تحصیلی (۱۵ جلسه) و با استفاده از فاوا به شیوه گروهی و با رویکرد تلفیقی (استفاده از روش رایج به همراه فاوا به صورت همزمان و غیرهمزمان) دریافت کردند و گروه کنترل تنها به شیوه رایج (ستتی) آموزش دیدند. منظور از روش آموزشی مبتنی بر فاوا در این پژوهش، آموزش محتوای درسی (کتاب صدی الحیاه، المرحله التمهیدیة، جلد دوم) با استفاده از دستگاه پروژکتور، پاورپوینت، لوح فشرده، تلفن همراه، اینترنت و شبکه اجتماعی بود. در این روش نقش معلم، آماده کردن مطالب آموزشی و استفاده از نرم-افزارهای آموزشی و ارائه آن‌ها با پروژکتور، پاسخ به پرسش‌های آنان در کلاس به صورت حضوری و نیز از طریق ایمیل، تلفن همراه و شبکه اجتماعی بود. اما در روش رایج (ستتی)، همان استاد مطالب درسی را با روش‌های بحث و گفتگو و توضیحی تدریس می‌کرد و به پرسش‌های دانشجویان پاسخ می‌داد. خلاصه تدریس برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی مبتنی بر فاوا به شرح زیر انجام شد:

جلسه اول: آموزش لغات و تلفظ صحیح آن‌ها با استفاده از تصاویر مناسب (محیط خانواده، بیمارستان، مراکز اداری، فروشگاه‌ها و رستوران‌ها) با کمک لوح فشرده و پاورپوینت.

جلسه دوم: ادامه تمرین‌های قبلی، یافتن کلمات مترادف و متضاد از لغتنامه نصب‌شده در تلفن همراه و تلفظ درست آن‌ها.

جلسه سوم: گوش‌دادن به مکالمه افراد به زبان عربی از طریق نمایش فیلم (نصب شده در رایانه کلاس و تلفن همراه).

جلسه چهارم: بیان جملات با استفاده تصویرهای مناسب (محیط خانواده، بیمارستان، مراکز اداری، هتل‌ها، دفاتر هواپیمایی، فروشگاه‌ها و رستوران‌ها) با کمک رایانه و پاورپوینت.

متغیرها	گروه آزمایش	گروه کنترل
---------	-------------	------------

پس آزمون		پیش آزمون		پس آزمون		پیش آزمون		
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۷/۵۳	۳۷/۰۶	۷/۵۸	۳۶/۷۲	۷/۸۸	۳۹/۵۴	۷/۶۷	۳۶/۸۲	اشتیاق یادگیری (کل)
۴/۴۹	۱۲/۳۴	۴/۵۴	۱۲/۱۱	۵/۰۲	۱۴/۶۷	۴/۶۲	۱۲/۳۱	اشتیاق عاطفی
۴/۱۱	۱۲/۶۷	۴/۲۳	۱۲/۴۶	۴/۸۴	۱۵/۵۸	۴/۲۹	۱۲/۶۲	اشتیاق شناختی
۲/۳۹	۱۰/۲۶	۲/۳۷	۱۰/۱۸	۲/۶۷	۱۲/۹۱	۲/۳۶	۱۰/۰۸	اشتیاق رفتاری
۱/۲۸	۱۴/۰۷	۱/۳۶	۱۱/۵۴	۱/۳۶	۱۵/۹۵	۱/۳۸	۱۱/۶۷	عملکرد تحصیلی

های دو گروه بود. به منظور یکسانی رابطه متغیر وابسته و متغیر کمکی (نمره پیش آزمون) برای گروه‌های آزمایشی و کنترل از رگرسیون استفاده شد. نتایج حاصل از اجرای آزمون برای اشتیاق یادگیری ($F=2/12, p>0/05$) و برای عملکرد تحصیلی ($F=2/70, p>0/05$) به دست آمد که حاکی از یکسانی رابطه متغیر وابسته و پیش آزمون برای هر دو گروه بود. بنابراین می‌توان از تحلیل کوواریانس چند متغیری برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش استفاده کرد تا اثر پیش آزمون نیز کنترل شود.

جدول ۲: نتیجه تحلیل کوواریانس اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی

نوع آزمون	مقادیر	df فرضیه	df خطا	F	P	اندازه اثر
اثربیلابی	۱۲/۶۸	۵	۳۵	۱۸/۳۶	۰/۰۰۰	۰/۸۱
لامبدای ویلکز	۱;۱/۲۹	۵	۳۵	۱۸/۳۶	۰/۰۰۰	۰/۸۱
اثر هتلینگ	۲۵/۴۶	۵	۳۵	۱۸/۳۶	۰/۰۰۰	۰/۸۱
بزرگترین ریشه روی	۲۵/۴۶	۵	۳۵	۱۸/۳۶	۰/۰۰۰	۰/۸۱

وابسته (اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی مکالمه زبان عربی) ایجاد شده است و ضریب اندازه اثر نشان می‌دهد که ۸۱ درصد تفاوت دو گروه مربوط به مداخله آزمایشی است.

جدول ۳: نتایج اثرات بین آزمودنی‌ها از لحاظ نمرات تفاضل (پیش آزمون - پس آزمون) متغیرهای اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی در برنامه درسی مکالمه زبان عربی

متغیر وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	P	مجذور اتا	توان آماری
--------------	---------------	------------	-----------------	---	---	-----------	------------

برای استفاده از تحلیل کوواریانس لازم است ابتدا پیش فرض‌های تحلیل کوواریانس بررسی شد. برای اطمینان از نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش از آزمون کالموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. آماره Z حاصل از این آزمون برای اشتیاق یادگیری $3/29, (p>0/05)$ ، و برای عملکرد تحصیلی $3/43, (p>0/05)$ به دست آمد که نشان دهنده نرمال بودن توزیع نمرات متغیرهای پژوهش بود.

برای اطمینان از همگنی واریانس متغیرهای پژوهشی از آزمون برابری خطای واریانس لوین استفاده گردید. نتایج به دست آمده از این آزمون برای اشتیاق یادگیری ($F=3/08, p>0/05$) و برای عملکرد تحصیلی ($F=3/41, p>0/05$) نشانگر همگنی واریانس-

بر اساس جدول ۲ معنادار شدن شاخص‌های آزمون چند متغیره یعنی لامبدای ویلکز، اثر هاتلینگ، بزرگترین ریشه روی و اثر بیلابی ($F=18/36, p<0/05$) موبد این موضوع است که بین گروه‌های آزمایش و کنترل از لحاظ پس آزمون متغیرهای وابسته با کنترل پیش آزمون تفاوت معنی داری وجود دارد. بر این اساس، می‌توان بیان داشت که تفاوت معناداری حداقل در یکی از متغیرهای

۰/۶۷	۰/۳۷	۰/۰۰۰	۹/۸۱	۴۸۳/۶۱	۱	۳۶۲/۱۶	اشتیاق یادگیری
۰/۸۹	۰/۴۶	۰/۰۰۰	۱۱/۲۸	۳۷۸/۰۷	۱	۲۷۲/۰۷	عملکرد تحصیلی

و ۴۶ درصد عملکرد تحصیلی آموزش مکالمه زبان عربی را تبیین نموده است.

یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد که آموزش برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی مبتنی بر فاوا بر متغیرهای اشتیاق یادگیری ($F=9/81$ ؛ $P<0/05$) و عملکرد تحصیلی مکالمه زبان عربی ($F=11/28$ ؛ $P<0/05$) تاثیر مثبت و معناداری دارد و ۳۷ درصد اشتیاق یادگیری

جدول ۴: نتایج اثرات بین آزمودنی‌ها از لحاظ نمرات

تفاضل (پیش‌آزمون - پس‌آزمون) مولفه‌های اشتیاق یادگیری در

برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی

متغیر وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	F	P	مجذور اتا	توان آماری
اشتیاق عاطفی	۲۱۸/۳۸	۱	۷/۸۶	۰/۰۰۰	۰/۳۵	۰/۶۶
اشتیاق شناختی	۲۵۳/۲۷	۱	۷/۴۳	۰/۰۰۰	۰/۳۳	۰/۶۳
اشتیاق رفتاری	۱۲۴/۳۲	۱	۶/۳۹	۰/۰۰۰	۰/۲۷	۰/۵۷

مقایسه میانگین‌های تعدیل‌شده دو گروه نشان می‌دهد که

میانگین اشتیاق یادگیری، عاطفی، شناختی، رفتاری و عملکرد تحصیلی مکالمه زبان عربی در گروه آزمایش بالاتر از گروه کنترل است (جدول ۵). به عبارت دیگر، آموزش فاوا موجب افزایش متغیرهای مذکور در گروه آزمایش شده است.

بر اساس جدول ۴ آموزش برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی مبتنی بر فاوا بر مولفه‌های اشتیاق یادگیری، شامل اشتیاق عاطفی ($F=7/86$ ؛ $P<0/05$) اشتیاق شناختی ($F=7/43$ ؛ $P<0/05$) و اشتیاق رفتاری ($F=6/39$ ؛ $P<0/05$) تاثیر مثبت و معناداری دارد و به ترتیب اشتیاق عاطفی ۳۵ درصد، اشتیاق شناختی ۳۳ درصد و اشتیاق رفتاری ۲۷ درصد واریانس برنامه آموزش یادگیری و ۴۶ درصد برنامه مداخله‌ای را تبیین کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر فاوا بر اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی دانشجویان دوره کارشناسی زبان و ادبیات عربی دانشگاه خوارزمی انجام شد. نتایج تحلیل کوواریانس نشان داد که فاوا بر افزایش اشتیاق یادگیری و مولفه‌های آن دانشجویان در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی تاثیر مثبت و معناداری دارد. نظر به این که تاکنون پژوهشی به‌طور مستقیم در ارتباط با سوال اصلی پژوهش حاضر صورت نگرفته است، امکان مقایسه این یافته با نتایج قبلی وجود ندارد، اما امکان مقایسه این یافته را می‌توان با سازه‌هایی که همپوشانی دارند، مقایسه کرد. این یافته با نتایج پژوهش‌های ناعمی و ناعمی (۱۳۹۷)، (Thomas, & et al., 2013)، (Jung & Lee, 2018)، (Valiente & et al., 2019)، (Lee & et al., 2019) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که استفاده از فاوا در فرایند یادگیری، سبب ایجاد جذابیت برای زبان‌آموزان شده و سطح علاقه،

جدول ۵: میانگین نمرات تعدیل‌شده پس‌آزمون اشتیاق یادگیری

و عملکرد تحصیلی مکالمه زبان عربی دو گروه

متغیر	آزمایش		کنترل	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
اشتیاق یادگیری (کل)	۳۸/۲۹	۷/۷۶	۳۶/۷۳	۷/۴۸
اشتیاق عاطفی	۱۴/۲۵	۴/۸۷	۱۱/۹۲	۴/۴۰
اشتیاق شناختی	۱۴/۶۹	۴/۷۹	۱۲/۳۶	۴/۰۲
اشتیاق رفتاری	۱۲/۶۳	۲/۶۲	۱۰/۱۲	۲/۳۴
عملکرد تحصیلی	۱۵/۷۹	۱/۳۵	۱۴/۰۷	۱/۲۸

انگیزه و اشتیاق آن‌ها را بهبود می‌بخشد. فاوا و از جمله اینترنت می‌تواند زمینه برقراری ارتباط کلامی را بین یادگیرندگان زبان فراهم سازد و انگیزش درونی آن‌ها را ارتقا دهد (Smith, & Laurd, 2010) و آن‌ها را به یادگیری بهتر و بیشتر ترغیب می‌کند (Tella, 2007). انگیزش و یادگیری فعال با یکدیگر هم‌افزایی دارند و تلفیق آن‌ها اشتیاق یادگیری را سبب می‌شود؛ زیرا اشتیاق یادگیری با همپوشانی بیشتر یادگیری فعال و انگیزش، قوی‌تر عمل می‌کند (Barkley, 2009). چنین شرایطی موجب می‌شود تا یادگیرندگان زبان در فرایند یادگیری، فعال‌تر عمل کنند، با چالش‌ها و مشکلات تحصیلی مقابله نمایند، برای تحقق هدف‌هایشان برنامه‌ریزی داشته باشند، در انجام تکلیف اصرار ورزند، راهبردهای شناختی و فراشناختی بیشتری را به کار گیرند، خلاقیت بیشتری از خود نشان دهند و با امیدواری و انگیزه بیشتری در راستای رسیدن به هدف‌ها تلاش کنند و اشتیاق یادگیری بیشتری از خود بروز دهند. شواهد حاکی از آن است که فاوا نقش موثری در بهبود انگیزه پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دارد (ناعمی و ناعمی، ۱۳۹۷). احساس خودکارآمدی موجب افزایش علایق درونی یادگیرنده شده و بر فعالیت‌هایش تاثیر می‌گذارد. این افراد به هنگام مواجهه با شکست یا حتی عقب‌نشینی از هدف، حس خودکارآمدی خود را سریعاً ترمیم نموده و شکست خود را به تلاش ناکافی و ضعف اطلاعات که همگی قابل دستیابی است، استناد می‌دهند. کارشناسان معتقدند که باورهای خودکارآمدی بر انتخاب تکلیف، تلاش، استقامت، درگیری و پیشرفت افراد تاثیر می‌گذارد (Hill, 2014). فاوا سبب افزایش اشتیاق عاطفی در زبان‌آموزان می‌شود زیرا این افراد، طبق نظریه انتظار- ارزش به‌خاطر علاقه‌مندی درگیری بیشتری با یادگیری و انجام تکالیف مربوط به آن پیدا می‌کنند. این افراد هر چه تکالیف را جذاب‌تر و ارزشمندتر بدانند، تلاش بیشتری کرده و عملکرد یادگیری بهتری خواهند داشت. به نظر (Kindermann, 2007) کیفیت عاطفی یادگیرنده مانند شور و شوق، علاقه و احساس لذت و رضایت در فعالیت‌های یادگیری بیانگر اشتیاق عاطفی آنان است. فاوا موجب می‌شود تا زبان‌آموزان فرایندهای شناختی و فراشناختی را بیشتر به کار گیرند و استفاده هر چه بیشتر از این راهبردها سبب می‌شود تا زبان‌آموزان عملکرد بهتر در فرایند یادگیری زبان پیدا کنند و در نتیجه اشتیاق شناختی آن‌ها افزایش می‌یابد. در این راستا (Pietarinen, Soini &

Pyhalto, 2014) توانایی درک و فهم مطالب، انتقال یادگیری، تجزیه و تحلیل مسائل، نوآوری و قضاوت درباره امور مختلف را به‌عنوان شاخص‌های اشتیاق شناختی می‌دانند. همچنین فاوا موجب افزایش پیشرفت تحصیلی در زبان‌آموزان می‌شود. آن‌ها تلاش می‌کنند تا یادگیری‌ها و مهارت‌های زبانی خود را بهبود بخشند و در فرایند کسب مهارت‌های زبان استقامت و پایداری بیشتری از خود نشان دهند؛ این امر افزایش اشتیاق رفتاری را در پی دارد. همچنین (Willms, 2003) رفتارهایی مانند پایداری و تلاش مستمر فراگیران به هنگام انجام تکالیف دشوار و چالش‌انگیز، تمرکز، توجه، پرسش‌گری و شرکت در بحث‌های گروهی را حاکی از وجود اشتیاق رفتاری در فراگیران می‌داند. به‌طور کلی، آموزش تلفیقی مبتنی بر فاوا می‌تواند محیط یادگیری دانشجویان را لذت‌بخش و عاری از هرگونه پریشانی و سرشار از امنیت روانی کند. در واقع آموزش تلفیقی علاوه بر افزایش یادگیری و انگیزه درونی که در استاد و دانشجو ایجاد می‌کند (Smith, & Laurd, 2010)، زمینه بهبود اشتیاق یادگیری بیشتر را برای زبان‌آموزان به‌وجود می‌آورد. در این راستا (Futurelab, 2009) ادعا می‌کند، زمانی که زبان‌آموزان تبدیل به بازیگرانی در صحنه یادگیری شده و در فرایند یادگیری زبان درگیر می‌شوند، احتمال بیشتری وجود دارد که خود، معنای را کشف کرده و ایده‌های پیچیده را درک کنند. سارانی و آیتی (۱۳۹۳) اظهار می‌دارند که محیط چندرسانه‌ای آموزشی ضمن ایجاد نوعی محیط چندحسی برای فراگیران و با داشتن امکانات تعاملی می‌تواند انگیزه فراگیران را به یادگیری افزایش دهد که این انگیزه به تبع آن، باعث ایجاد حس توانایی مثبت و عدم فرسودگی تحصیلی در دانشجویان خواهد شد. از جمله مزیت‌های استفاده از چند رسانه‌ای‌ها در کلاس یادگیری زبان، می‌توان به بالا بردن انگیزه و علاقه زبان‌آموزان برای مشارکت، ترکیب مهارت‌های مختلف مثل خواندن، گوش دادن، نوشتن و صحبت کردن، افزایش مهارت همکاری، تعامل بهتر دانشجو و استاد، تجزیه و تحلیل بهتر منابع، بالا بردن تفکر در حل مسأله، تغییر دادن نقش استاد از گوینده صرف به نقش تسهیل‌گر در فرایند یادگیری، استفاده از سبک‌های متفاوت در یاددهی - یادگیری اشاره کرد و در نتیجه با ایجاد محیطی جذاب و برانگیزاننده، اشتیاق یادگیری زبان را افزایش داد. یافته دیگر پژوهش نشان داد که فاوا بر عملکرد تحصیلی دانشجویان در برنامه‌درسی مکالمه زبان عربی تاثیر مثبت و

انگیزش یادگیری خود را بهبود بخشد. (Aşıksoy, 2018) بر اساس یافته‌های خود اعلام کرد که استفاده از وب سبب رشد و توسعه مهارت‌های گوش دادن در زبان آموزان انگلیسی می‌شود. به طور کلی می‌توان گفت که فاوا و از جمله شبکه‌های اجتماعی به زبان آموزان در تشخیص و انتخاب موضوعات یادگیری، دریافت پاسخ سوالات از دوستان، تعامل در بحث‌ها، مشارکت در سخن گفتن و یادداشت-برداری، افزایش تعاملات و ماهیت مثبت آن سبب بهبود عملکرد تحصیلی در مهارت‌های زبانی می‌شود. علاوه بر این، فاوا سبب بهبود خودکارآمدی تحصیلی می‌شود (ناعمی و ناعمی، ۱۳۹۷) و خودکارآمدی تحصیلی زمینه عملکرد تحصیلی بهتر را فراهم می‌سازد. علی‌رغم اعمال کنترل‌های لازم، این پژوهش همانند سایر پژوهش‌ها با محدودیت‌هایی همراه بوده است. از جمله این موارد، محدودیت جلسات آموزشی به یک نیمسال تحصیلی و حضور دانشجویان کارشناسی زبان و ادبیات عربی دانشگاه خوارزمی بود. بنابراین، لازم است که در تعمیم نتایج در بلندمدت و به سایر جوامع احتیاط شود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی، برنامه آموزشی با تعداد جلسات بیشتر روی نمونه‌های بزرگتری از دانشجویان و دانش‌آموزان صورت گیرد. همچنین برنامه‌ریزان درسی به تدوین برنامه‌درسی الکترونیکی (تلفیق فاوا و برنامه‌درسی) اقدام کنند و متولیان نظام آموزشی زیرساخت‌های لازم را برای استفاده از فاوا در محیط‌های آموزشی فراهم سازند. استادان و معلمان نیز می‌توانند با استفاده از فاوا، محیط آموزشی را به خارج از کلاس و محیط‌های واقعی زندگی انتقال داده و زمینه ایجاد فضای امن و لذت‌بخش، اشتیاق یادگیری و مهارت‌های زبانی را برای زبان‌آموزان زبان‌های خارجی به ویژه مکالمه (گوش دادن و سخن گفتن) فراهم سازند.

References

- Abbasi, M., Shahriyar, D., Pirani, Z. Bonyadi, F. (2015). The role of procrastination and motivational self-regulation in predicting students' academic achievement. *Iranian Journal of Medical Education*, 15(23), 160-169. (In Persian).
- Ahmadi, M.R. (2018). The use of technology English language learning: a literature review. *International Journal of Research in English Education*, 3(2), 115-125.
- Ali, M., Hossain, K. S. M. & Ahmed, T. (2018). Effectiveness of Elearning for university students: evidence from Bangladesh. *Asian Journal of Empirical Research*, 8(10), 352-360.

معناداری دارد. این نتایج با یافته‌های عارضی و همکاران (۱۳۹۵)، (Jung & Lee, 2017)، (Uzun, 2017)، (۱۳۹۶)، (Jung & Lee, 2018)، احمدی (۲۰۱۸)، (Ali & et al., 2018)، (Lai, 2018)، (Santos, & et al., 2019)، (Boahene, & et al., 2019) همخوانی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که به-کارگیری فاوا در یادگیری زبان خارجی سبب بهبود مهارت‌های چهارگانه به‌ویژه مهارت‌های سخن گفتن و گوش دادن می‌شود (Guzel & Aydin, 2016). (Lee & Choi, 2011) بیان می‌کنند که استفاده از فاوا (یادگیری برخط) محیط بسیار چالش‌انگیز برای توسعه ظرفیت‌های یادگیری خودتنظیم فراگیران ایجاد می‌کند و به‌زبان‌آموزانی که در یادگیری خود تنظیم ناتوانند و در یادگیری ضعیف عمل می‌کنند، کمک می‌کند. (Eksi & Yesilyurt, 2018) اظهار می‌کنند که استفاده از وایت‌برد و تابلت موجب مهارت‌های زبان به‌ویژه در گوش دادن، خواندن و نوشتن زبان خارجی می‌شود. از جمله دلایل موفقیت کاربرد فاوا در مکالمه زبان عربی این است که این روش از روش‌های سنتی متفاوت بوده و زمینه تجربه‌های واقعی و عینی، جذب یادگیرنده و سرعت در دریافت اطلاعات را سبب می‌شود. شبکه‌های اجتماعی (اسکایپ، یوتیوب و غیره) با ایجاد فرصت و زمینه ارتباط زبان‌آموزان با سخنگویان بومی آن زبان، یادگیری مهارت‌های زبان به ویژه مکالمه را تسهیل می‌کنند؛ زیرا هدف واقعی از ایجاد این شبکه‌ها این است که زبان‌آموز در سایه تعامل با سخنگویان آن زبان، زبان جدید را فراگیرد. بر اساس نظر (Stevenson, & Liu, 2010) شمار وسیعی از کاربران شبکه‌های اجتماعی به‌طور مرتب در تعامل هستند و اعضای جدیدی برای تعامل وارد شبکه می‌شوند. یادگیری مبتنی بر وب (web-based learning) سبب می‌شود تا زبان‌آموزان مفهوم یادگیری را برای خود ایجاد کرده، از فناوری برای یادگیری راحت‌تر استفاده کنند، با همکلاسی‌ها و دیگران ارتباط برقرار کنند، روش خودآموزی را به کار گیرند و نسبت به اجتماع یادگیری احساس تعلق کنند. دیکسون (۲۰۱۵) معتقد است که یادگیری برخط (Online learning) موجب بهبود مهارت‌ها، انگیزش، مشارکت و عملکرد می‌شود. (Jung & Lee, 2018) نیز بر این باور است که یادگیری برخط سبب می‌شود تا یادگیرنده برای خودش برنامه‌ریزی کند، با استاد رابطه برقرار کند، در یادگیری مشارکت کند، به تولید دانش بپردازد، آموخته‌های خود را در زندگی واقعی به کار گیرد، راهبردهای یادگیری خود را توسعه دهد، محتوای یادگیری را انتخاب کند و

- Green, J., Gregory, A. D., Liem, A. J., Martin, S., Colmar, H. Marsh, W., & McInerney, D. (2012). Academic motivation, self-concept, engagement, and performance in high school: Key processes from a longitudinal perspective. *Journal of adolescence* 35, no. 5: 1111-1122
- Guzel, S., & Aydin, S. (2016). The effect of second life on speaking achievement. *Online Subission*, 6(4), 236-245.
- Handelsman, M.M.; Briggs, W.L.; Sullivan, N.; Towler, A. A measure of college student course engagement. *J. Educ. Res.* 2005, 98, 184-192.
- Havas beigi, F., Keramati, M.A., and Ahmadi, A. (2011). The quality curriculum evaluation in postgraduate studies of Educational Management and Planning in the public Universities of Tehran City,. *Procedia social and behavioral sciences*, 15, 3723-3730
- Hendricson, W.D., Panagakos, F., Eisenberg, E., McDonald, J., Guest, G., Jones, P., Johnson, L., & Cintron, L. (2004). Electronic Curriculum Implementation at North American Dental Schools. *Journal of Dental Education*, 8(10), 1041-1057.
- Hill, C. (2014). *An examination of the effectiveness of the Louisiana gear up program in promoting self-efficacy, improving academic achievement and increasing teachers' aspirations for their students*. Doctoral dissertation, Louisiana Tech University.
- Hobbs, R. (2006). *Multiple visions of multimedia literacy: Emerging areas of synthesis*, chapter 2, pages 15-28.
- Jabbari, K., Imanzadeh, A., Ahmadzadeh Pornaki, R., & Mobizadeh, M. (2017). Comparison of the Effect of E-Learning with Traditional Method on Learning English Language Skills of Students. *Journal of Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 7 (3), 127-143.
- Jacobs, M., Vakalisa, N.C.G., & Gawe, N. (2011). *Teaching-learning dynamics* (4th ed). Cape Town: Pearson.
- Jung, Y.J., & Lee, J.M. (2018). Learning engagement and persistence in massive open online courses (MOOCs). *Comput. Educ.* 2018, 122, 9-22.
- Khan, I. U., Ayaz, M. & Khan, S. (2016). Using Skype to develop English learners' speaking motivation. *Sci. Int. (Lahore)*, 28(5), 41-48.
- Kahu, E.R. (2013). Framing student engagement in higher education. *Stud. High. Educ.* 38, 758-773.
- Kindermann, T. A. (2007). "Effects of naturally-existing peer groups on changes in academic engagement in a cohort of sixth graders". *Child Development*, 78, 1186-1203.
- Koltay, T. (2011). The media and the literacies: media literacy, information literacy, digital literacy. *Media, Culture & Society*, 33(2):211-221.
- Kori, K., Pedaste, M., Leijen, A., & Tõnisson, E. (2016). The Role of Programming Experience in ICT Students' Learning Motivation and Academic Achievement. *International Journal of Information and Education Technology*, 6(5), 331-337.
- Lai, Y (2019). A Network Meta-Analysis on the Effects of Information and Communication Technology on Students' Learning Achievement in Taiwan. *EURASIA J. Math., Sci Tech*, 15(3):em1675.
- Arezi, S., Saeedipour, B., Sarmadi, M. R., & Zandi, B. (2016). Multimedia-style teaching and its effect on English vocabulary learning. *Educational Research*, 6, 1-16. (In Persian).
- Arul Phillips, J. (2008). Asian e University, *HQOE Fundamentals of Curriculum, Instruction and Research in Education*. Open university Malaysia.
- Aşıksoy, G. (2018). ELT Students' Attitudes and Awareness Towards the Use of Web 2.0 Technologies for Language Learning. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(2).
- Aydin, S. (2018). Technology and foreign language anxiety: Implications for practice and future research. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(2), 193-211.
- Barkley, E. F. (2009). *Student engagement techniques: A handbook for college faculty*. New York: John Wiley & Sons.Hill
- Basri. W.S., Alandejani, J.A., Almadani, F.M. (2018). ICT Adoption Impact on Students' Academic Performance: Evidence from Saudi Universities. *Education Research International*, 1-9.
- Boahene, O. Fang, J., & Sampong, F. (2019). Social Media Usage and Tertiary Students' Academic Performance: Examining the Influences of Academic Self-Efficacy and Innovation Characteristics. *Sustainability*, 11, 1-17..
- Carini, R.M., Kuh, G.D. and Klein, S.P. (2006) Student engagement and student learning: Testing the linkages. *Research in Higher Education*, 47, 1-24.
- Chen, P.S.D.; Lambert, A.D. (2010). Guidry, K.R. Engaging online learners: The impact of Web-based learning technology on college student engagement. *Comput. Educ.* 54, 1222-1232.
- Dahbi, M. (2004). English and Arabic after 9/11. *The Modern Language Journal*, 88, 628-631.
- Dixon, M.D. (2015). Measuring Student Engagement in the Online Course: The Online Student Engagement Scale (OSE). *Online Learn*, 19, 51-65.
- Du Preez, P., & Simmonds, S. (2014). Curriculum, curriculum development, curriculum studies? Problematising theoretical ambiguities in doctoral theses in the education field. *South African Journal of Education*, 34(2), 1-14.
- Eksi, G.Y., & Yesilyurt, Y. E. (2018). Stakeholders' Views about the FATIH Project: Smart EFL Classrooms. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(1), 360-376.
- Fleischer, D.M. Posel. N.H. (2003). Development of an undergraduate medical curriculum: the McGill experience. *Acad Med*, 78(3), 265-269.
- Futurelab. (2009). *Using digital technologies to promote inclusive practices in education*. Retrieved January 21st, 2010 from http://www.futurelab.org.uk/resources/documents/handbooks/digital_inclusion3.pdf
- Feredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74, 59-109.
- Golbaz, S., Karami Dehkordi, I., & Karimi, K. (2018). Barriers to using information technology in university from students' point of view (Case study: Zanjan University College of Agriculture). *Higher Education Letter*, 11 (43), 149-164.

- Progress Motivation. *Journal of Educational Psychology*, 12 (42), 153-169. (In Persian).
- Ryding, K.C. (2006). *Teaching Arabic in the United States*. In *Handbook for Teaching Arabic Language Professionals in the 21st Century*, pages 13–20. Routledge, New York.
- Saberi, A., E. Kazempour, and A. Porkar. "FEASIBILITY OF UTILIZING VIRTUAL EDUCATION FROM THE VIEWPOINTS OF (IT) IN GUILAN UNIVERSITY PROFESSORS, STUDENTS AND INFORMATION TECHNOLOGY STAFF OF MEDICAL SCIENCES." (2018): 21-29.
- Salmela-Aro, K. & Upadyaya, K. (2012). The schoolwork engagement inventory: Energy, dedication and absorption (EDA). *European Journal of Psychological Assessment*, 28, 60–67
- Santos, Gina M. M. C.; Ramos, Eleusina M. C. P. S. L.; Escola, Joaquim; Reis, Manuel J. C. S.(2019). ICT Literacy and School Performance. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 18(2), 19-39.
- Sendurur, P., Sendurur, E., Yilmaz, R. (2015). Examination of the social network sites usage patterns of pre-service teachers. *Comput. Hum. Behav*, 51, 188–194.
- Skinner, E. A., & Pitzer, J. (2012). Developmental dynamics of engagement, coping, and everyday resilience. In S. Christenson, A. Reschly, & C. Wylie (Eds.), *The handbook of research on student engagement* (pp. 21-45). New York: Springer science.
- Rahimi, H., Shekari, A., & Hosseinian, B. S. (2015). The Impact of ICT Skills on Entrepreneurship, Self-Efficacy and Academic Performance of Students. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 6 (2), 88-108. (in Persian).
- Sarani. H. Ayati, M. (2014). The impact of mobile phones using (SMS) of learning English vocabulary and the student's attitude. *Journal of knowledge and research in education*, 2 (13), Pp 48-60.
- Slavin, R. E. (2002). *The international School: Effective elementary education for all children*. In S. string field & D. Land (Eds), *Educating at risk students* (pp. 111-127). Chicago: National society for the study of Edcation.
- Schlechty, P.C. (2005). *Creating great schools six critical systems at the heart of educational innovation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Sehlaoui, Abdelilah Salim. "Language learning, heritage, and literacy in the USA: The case of Arabic." *Language, Culture and Curriculum* 21, no. 3 (2008): 280-291.
- Shernof DJ, Ruzek EA, Sannella AJ, Schorr RY, Sanchez-Wall L and Bressler DM (2017) Student Engagement as a General Factor of Classroom Experience: Associations with Student Practices and Educational Outcomes in a University Gateway Course. *Frontiers in Psychology*, 8(994), 1-22.
- Smith, L., & Laurd, L. (2010). Exploring the advantages of blended instruction at community and technical schools. *Journal of Online Learning and Teaching*, 6(2), 508-515.
- Sivagami, A., & Samundeeswari, (2015). "A Study on use of information communication technology in higher
- Lee, Y.; Choi, J. (2011). A review of online course dropout research: Implications for practice and future research. *Educ. Technol. Res. Dev*, 59, 593–618.
- Lee, J., Song, H., & Hong, A. J. (2019). Exploring Factors, and Indicators for Measuring Students' Sustainable Engagement in e-Learning. *Sustainability*, 11(985), 1-12.
- Lester, J.; Leonard, J.B. & Mathias, D. (2013). Transfer student engagement: Blurring of social and academic engagement. *Community College Review*, 41(3), 202-222.
- Lewis, A., Huebner, E., Malone, P., & Valois, R. (2011). Life Satisfaction and Student Engagement in Adolescents. *Journal Youth Adolescence*, 40(3), 249-262.
- Lunenberg, A.C., & Ornstein, F.C. (2011). *Educational Administration: Concepts and Pragtics*. Cengage Learning.
- Marks, H.M. (2000). Student Engagement in Instructional Activity: Patterns in the Elementary, Middle, and High School Years. *American Educational Research Journal*, 37, 153-184.
- Mohammadi, R. (2007). *The effectiveness of ICT training courses on performance staffs in education organization*. M.A. Dissertation, University of Tehran, Iran. (In Persian).
- Murray, J. (2018). Student led action for sustainability in higher education: A literature review. *Int. J. Sustain. High. Educ*, 19, 1095–1110.
- Mir, S.A. & Shakee, D. (2019). The impact of information and communication technologies (ICTs) on academic performance of medical students: an exploratory study. *International Journal of Research in Medical Sciences*, 7(3), 904-908.
- Naemi, A. M., & Naemi, Z. (2018). Effectiveness of Information and Communication Technology on the Academic Achievement Motivation and Academic Selfefficacy in the Arabic Language Curriculum. *Foreign Language Research Journal*, 8 (2), 665-691. (In Persian).
- Pham, T. T. N, Tan, C. K, & Lee, K. W. (2018). Exploring Teaching English Using ICT in Vietnam: The Lens of Activity Theory. *International Journal of Modern Trends in Social Sciences*, 1(3), 15-29.
- Phan, H.P. & Ngu, B.H. (2014). An empirical analysis of students' learning and achievements: A motivational approach. *Educational Journal*, 3(4), 203-216.
- Pietarinen, J., Soini, T., & Pyha Ito, K., (2014). Students' emotional and cognitive engagement as the determinants of well-being and achievement in school. *International Journal of Educational Research*, 67, 40–51.
- Poynton, T. A. (2005). Computer literacy across the lifespan: a review with implications for educators. *Computers in Human Behavior*, 21(6), 861–872.
- Reed Y, Gultig J & Adendorff M 2012. *Curriculum: organizing knowledge for the classroom* (3rd ed). Cape Town: Oxford University Press.
- Robinson, C.C. (2008). Hullinger, H. New benchmarks in higher education: Student engagement in online learning. *J. Educ. Bus*, 84, 101–109.
- Rezaei, A., Jahan, F., & Rahimi, M. (2016). Academic Performance: The Role of Progress Goals and

- Valiente, D., Payá, L., Ávila, F. S., & Ferrer, J. (2019). Analysing Students' Achievement in the Learning of Electronics Supported by ICT Resources. *Electronics*, 8(264), 1-15.
- Versteegh, K. (2006). History of Arabic language teaching. In K. M. Wahba, Z. A. Taha, & L. England (Eds.), *Handbook for Arabic Language Teaching Professionals in the 21st Century. Vol. 1*. pp. 3-13. Mahwah, New Jersey, USA: Routledge.
- Uzun, L. (2017). Using the Second Life digital Environment for FL education: A postmodern perspective. *Teaching English with Technology*, 17(2), 42-54.
- Willms, J. D. (2003). *Student Engagement at school; A Sense of belonging and participation. Organization for economic CO-Operation and Development*. The report is published under the responsibility of the Secretary-General of the OECD.
- Youssef, A. B., Dahmani, M. (2008). The impact of ICT on student performance in higher education: Direct effects, indirect effects and organisational change. *RUSC. Universities Knowledge Soci J*, 5(1), 45-56.
- Zhao, Y., & Lai, C. (2007). Technology and second language learning: Promises and problems. In L.L. Parker (Ed.), *Technology-mediated learning environments for young English learners: Connections in and out of school* pp. 167-205. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- education in Thanjavur district", *International Journal of Management (IJM)*, 6(1), 418-426.
- Tamannaifar, M. R., & Gandomi, Z. (2011). Correlation between achievement motivation and academic achievement in university students. *Educ Strategy Med Sci*, 4 (1),15-19.
- Turgut, U., Colak, A., & Salar, R. (2016). The Effect of 7E Model on Conceptual Success of Students in The Unit of Electromagnetism. *European J of Physics Education*, 7(3), 1309-7202.
- Stevenson, M. P., & Liu, M. (2010). Learning a language with Web 2.0: Exploring the use of social networking features of foreign language learning websites. *CALICO journal*, 27(2), 233-259.
- Tella, A. (2007). The impact of motivation on student's academic achievement and learning outcomes in mathematics among secondary school students in Nigeria. *Eurasia J Math Sci Technol Educ*, 3(2), 149-56.
- Thomas, K. M., O'Bannon, B. W., & Bolton, N. (2013). Cell phones in the classroom: Teachers' perspectives of inclusion, benefits, and barriers. *Computers in the Schools*, 30, 295-308.
- Thorne, S., Black, R.W., and Sykes, J.M. (2009). Second language use, socialization, and learning in Internet interest communities and online gaming. *Modern Language Journal*, 93, 802-821.

